

Det rationella krigets förutsättningar.

-Konflikten i Georgien och det begränsade krigets kalkyl-

Abstract

Ett begränsat krig kan vara ett rationellt val. Inför det begränsade kriget måste dock en kalkyl styrka rationaliteten. Det rationella krigets kalkyl har tre avgörande beståndsdelar. För det första måste den tänkta antagonists faktiska förmåga vägas mot de medel krigets initiativtagare har att tillgå och är beredd att ställa till målets bemyndigande. Den faktiska förmågan består av politisk vilja, medel och de aktörer som kan tänkas bidra med förmåga. Därutöver är det vitalt att kriget inte rör sig utanför den intensitet och omfattning som mål- och medelkalkylen utgått ifrån. Funktionerna för att kontrollera omfattning och intensitet är isolering respektive eskalationskontroll. Bedömningen av variabelerna faktisk förmåga, isolering och eskalationskontroll utgör storleken på risken. Okunskapen om de faktiska variabelerna utgör osäkerhetsmomentet. Ett mindre osäkerhetsmoment ger en mindre risk och en liten risk ger för handen en större rationalitet i valet att gå i krig. Denna studie syftar till att beskriva det begränsade krigets rationalitet och förutsättningar utifrån en fallstudie av Georgienkriget 2008. I fallet Georgienkriget belyser jag särskilt den isolerande funktionen i ekonomiska och militära tvångsmedel.

Nyckelord: begränsade krig, Clausewitz, Ryssland, eskalation, isolering, makt
Antal tecken: 69 819

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning	1
1.2	Disposition.....	2
1.3	Avgränsning.....	2
1.4	Kommentar till litteraturen och författarna	3
2	Metod.....	4
2.1	Att beskriva och förklara förutsättningar.....	4
2.2	Val av metod.....	5
2.2.1	Validitet, reliabilitet och kumulativitet.....	6
3	Det begränsade krigets teoretiska grundsatser.	9
3.1	Det begränsade krigets rationalitet	9
3.1.1	Analytiska incitament för förståelse av begränsade krig som instrument, enligt Clausewitz, Strachan och Åkerman:	13
3.1.2	Eskalering och isolering	14
3.2	Teoretiska och begreppsmässiga utgångspunkter för förståelse av förmågan till makt och tvång.	16
3.3	Nominella definitioner.....	18
4	Fallstudien. De begränsade krigen i Georgien.	19
4.1	Konflikthistoria och krigsutbrottet 2008.	19
4.2	Georgiens krig	21
4.2.1	Georgiens politiska mål	21
4.2.2	Georgiska medel	22
4.2.3	Georgiska funktioner för isolering och eskalationskontroll	22
4.3	Rysslands krig.....	23
4.3.1	Rysslands politiska mål	23
4.3.2	Ryska medel	25
4.3.3	Funktioner för eskalationskontroll och isolering.....	26
4.4	Sammanfattning av empiri och utfall av nominella definitioner.....	28
4.5	Analys.....	29
5	Slutsats och diskussion.....	31
5.1	Georgienkriget.....	31
5.2	Det rationella krigets förutsättningar och kalkyl.	33

5.3	Avslutande reflektioner	34
6	Referenser	36

1 Inledning

Studiet av strategi har många ingångar och metoder. Detta är en studie som ämnar beskriva rationalitetsbedömningar inför ingående i begränsade krig. Denna uppsats kommer att deskriptivt visa hur en sådan rationalitetsbedömning kan tänkas se ut och försöka förklara vilken del av bedömningen som är absolut ovillkorlig för att det begränsade kriget skall betraktas som ett rationellt val. I stort kommer jag att argumentera för att initierandet av ett begränsat krig enbart är rationellt om det löper liten risk för att konflikten eskalerar i *omfattning* och *intensitet*. Kontrollen av dessa två variabler avgörs av aggressorns förmåga till *isolering* och *eskalationkontroll*. Det är dessa två element som utgör förutsättningen för rationalitetskalkylen. Summan av dessa funktioner utgör samman med den faktiska förmågan storleken på osäkerhetsmomentet och risken. En liten risk innebär högre rationalitet.

Jag kommer att argumentera utifrån att isolering och eskalationskontroll är förmågor kopplade till maktmedel av främst militär och ekonomisk natur. För att illustrera dessa teser kommer jag att genomföra en illustrativ fallstudie av kriget i Georgien sensommaren 2008. Fallet Georgienkriget har flera intressanta aspekter och dimensioner hela vägen från lokala till globala strukturer. Det är därför ett tacksamt exempel för spelteoretiska illustrationer av strategiska förutsättningar samtidigt som det i sig själv är ett krig som haft stor påverkan på den samtida europeiska strategiska diskursen. Georgienkrigets påverkan på den svenska försvarsdebatten är bara ett av många exempel.

1.1 Syfte och frågeställning

Jag har tre syften med min studie. Det första syftet är att bidra till studiet av de kaukasiska konflikterna och deras dynamik. Det andra syftet är att belysa det begränsade krigets strategiska förutsättningar och generella instrumentalism. Det tredje syftet är att bidra något med en begreppsutveckling av de funktioner vilka möjliggör

det rationella begränsade kriget och kalkylen inför det. Jag har tre frågor vilka jag syftar till att besvara:

1. Vilka nödvändiga *beståndsdelar* finns i en bedömning av ett krigs rationalitet?
2. Vad är den nödvändiga *förutsättningen* för en fungerande rationalitetsbedömning och ett rationellt krig?
3. På vilket sätt *skiljer sig de ryska strategiska förutsättningarna* från de georgiska inför deras respektive krig sommaren 2008?

1.2 Disposition

Inledningsvis kommer jag att redogöra för avgränsningar och källkritik. Därefter kommer jag att i metodkapitlet redovisa för de fördelar och begränsningar min design och metod har samt utveckla frågeställningarna och deras operationalisering. Härefter skall jag i teorikapitlet redogöra för den teoribildning vilken ligger till grund för min studies förförståelse samt redovisa de på teorin byggda nominella definitionerna som skall användas i analysen. Därefter genomför jag själva fallstudien av Ryssland och Georgien vilket utgör det empiriska underlaget för min studie. Slutligen redovisar jag mina slutsatser och ger några avslutande reflektioner på resultatet.

1.3 Avgränsning

Jag ämnar i denna uppsats på intet vis förklara vilka drivkrafter som ledde till Georgiens invasion av utbrytarrepubliken Sydossetien eller Rysslands invasion av Georgien. Det är inte min avsikt att ge en heltäckande, kronologisk och detaljerad redovisning av Kaukasus historia eller regionens strategiska förvecklingar. Georgiens konflikt med Abchazien kommer inte att belysas även om den är en del av konflikten som sådan. Inte heller skall jag mer än flyktigt beröra själva krigsförloppet i sig. Det är inte en uppsats som syftar till att behandla civilsamhällets påverkan, gräsrotsrörelser, mänskliga rättigheter, etnicitet, försoning, medling, terrorism, eller folkrätten. Detta är en studie av den sorts

kalkyler stormakter kan tänkas genomföra inför nyttjandet av militär makt och ekonomiskt tvång. Det är avslutningsvis en studie av aggressionen och inte av försvaret även om detta berörs. Aggressorn skall i denna studie förstås som den aktör som strategiskt initierar ett krig, den som nyttjar kriget som medel. Detta är inte att förväxla med den folkrättsliga definitionen av aggression.

1.4 Kommentar till litteraturen och författarna

Det finns mängder med goda sekundärkällor för att beskriva den kaukasiska regionen, dess konfliktdynamik och strategiska utmaningar. Jag har särskilt nyttjat rapporter från svenska FOI (Försvarets forskningsinstitut), SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute), ICG (International Crisis Group) och svenska FHS (Försvarshögskolan). Det är förvisso alltid vanskligt att enkom nyttja sekundärkällor till en analys, i detta läggs stort vikt vid källkritik. Det är dock min uppfattning att alla de ovan nämnda organisationerna och myndigheterna är fullgoda och i stort trovärdiga källor. Detta beror främst på deras goda rykte och vanliga förekomst som akademisk källa. Därtill bör det nämnas att källorna, trots sitt oberoende från varandra, i stort framlägger samma uppgifter och slutsatser. Detta styrker trovärdigheten i de principiella bedömningarna som författarna gör.

Teserna av den allmänt kände och erkände Carl von Clausewitz utgör en grundläggande del av min teorisamling. Vid sidan om denne gigant nyttjas Åkerman vilken skrev en avhandling i just ämnet begränsade krig år 1973. Åkerman är till stor nytta i tolkningen av Clausewitz i modern tid, något som annars riskerar bli ett abstrakt akademisk äventyr värdig en egen skrift. Enkelt uttryckt kan det sägas att Åkerman genom sin avhandling för Clausewitz in i atomåldern. Åkermans resonemang om tröskeleffekter visar att begränsade krig de facto kan ske i skydd av rädslan för totalt krig.

Avslutningsvis bör något nämnas om Hew Strachan. Strachan bidrar med en mer samtida syn på strategi och begränsade krig. Hans erfarenheter är de konflikter som utspelas efter 2001. Han beskriver bland annat den ”nya” amerikanska doktrinen utifrån vissa grundpelare hämtade från bland annat Clausewitz.

2 Metod

2.1 Att beskriva och förklara förutsättningar.

Utifrån mina huvudfrågor, se 1.1, kan det utläsas att jag i min metod måste ta hänsyn till två typer av frågeställningar, dels en deskriptiv, dels en förklarande frågeställning. Själva frågan, vilka beståndsdelar som finns med i en kalkyl inför ett ingående i ett begränsat krig, är en fråga som syftar till att *beskriva* något. *Vad som möjliggör*, det begränsade krigets rationalitet och rationalitetskalkylen i sig själv är en förklarande fråga. En god beskrivande text har ett egenvärde och hade själv kunnat bära en uppsats. Men för att riktigt kunna beskriva rationaliteten i begränsade krig krävs bifrågan; Vad gör att begränsade krig är möjliga och ett rationellt val över huvud taget? Vad är villkoren för en sådan kalkyl? Denna fråga syftar i sin tur till att belägga en eller flera troliga orsaker, eller snarare förutsättningar. Det måste därför finnas ett förklarande element vid sidan av det deskriptiva. Det är nämligen inte självklart vad som gör att det ens är möjligt att göra fungerande kalkyler inför ett krig.

Utmaningen för besvarandet av den beskrivande frågan ligger främst i att avhålla sig från utdragna sammanställningar av empiriska fakta och kronologier och istället synliggöra de nyckelvariabler som beskriver fenomenet. Jag måste omvandla fallstudiens empiri till lättöverskådliga klassificerade variabler vilket jag återkommer till i 2.2.¹

Jag har som ambition med min förklarande fråga att finna förutsättningar snarare än orsaker. Orsaken är enligt mig mer aktiv än förutsättningen. I diskussionen om krig är det också mer relevant att diskutera förutsättningen framför orsaken. Detta beror på att orsaker kommer i en sådan mängd kontextuella och svårgriplig mängd att en sådan förklaring skulle hämmas av relativt låg valditet när resultatet sedan skall appliceras på världen utanför

---

¹ Teorell, Svensson, 2007, s.23f

fallstudien. Förutsättningen kan ses som svar på frågan *-varför är det möjligt-*, och alltså inte svaret på frågan *-varför-*. Inte heller är förutsättningar att ses som effektvariabler, eller analysen av variablerna som en effektanalys. Ändock finns flertalet beröringspunkter med den sistnämnda². Kausalitetsförhållandet blir därför något mer abstrakt, utifrån min frågeställning föreligger snarare en passiv kausalitet som framöver öppnar för kumulativitet och fortsatt forskning på mer precisa orsaksvariabler i det enskilda fallet. Att belägga förutsättningar är således inte samma sak som att belägga orsaker.

2.2 Val av metod

Jag har valt att utföra en jämförande fallstudie av kriget i Georgien år 2008. Trots att detta endast är ett fall innehåller detta fall de facto två begränsade krig, ett som lyckades och ett som misslyckades. Georgiens krig mot Sydossetien misslyckades, Rysslands krig mot Georgien lyckades. Jag skall beskriva rationaliteten och förutsättningarna utifrån dessa två fall hämtade från samma vecka sensommaren 2008. Detta innebär att jag kan studera två stycken aggressorer, dvs. strategiska initiativtagare till krig.

Det som blir avgörande för mig blir därför att identifiera adekvata variabler vilka kan beskriva förutsättningar och skeenden på ett trovärdigt vis³. Det direkta utpekandet av dessa variabler och dess funktioner kallas nominella definitioner. Dessa variabler vilka jag konstruerar är mitt eget bidrag men baseras givetvis på de visdomar som formuleras av andra i teorin. Jag skall utifrån dessa variabler i all enkelhet presentera respektive land schematiskt, utifrån vad de på förhand rimligen kunnat anta och vad utfallen i efterhand blev. Den schematiska redovisningen syftar till att fungera som analysunderlag till både min beskrivande såväl som förklarande frågeställning. Syftet är att försöka visa på hur aktörerna kan ha analyserat sina mål och medel samt vad som skiljer fallen åt. De nominella definitionerna redovisas i avsnittet 3.3.

---

² Teorell, Svensson, 2007, s.27f

³ Esasiasson, 2004, s.151

Vän av ordning kommer att finna två moment vari svagheter finns; (1) Det är givetvis omöjligt att med säkerhet finna helt tillförlitlig empiri vilken beskriver staters mål och bedömningar. Det är särskilt svårt att finna sådana kunskaper i slutna stater som Ryssland och Georgien. Dessa planer skrivs i slutna rum och ikläds inför allmänheten som oftast mer ärorika och rättfärdiga klädnader än nyttokalkyler och pur maktvinning. (2) Det är i skrivande stund inte ens ett år sedan kriget utbröt, många skeenden och aktörer är med stor säkerhet ännu inte förda i ljuset och många frågetecken runt kriget kvarstår. Denna uppsats kan av uppenbara skäl därför bara behandla vad som är känt i skrivande stund.

Jag anser det därför inte vara en god vetenskaplig ton att göra anspråk på att förklara eller beskriva de ryska respektive georgiska motiven för kriget 2008. Det låter sig inte göras, i bästa fall blir det väl underbyggda spekulationer. *Jag kommer att nöja mig med att visa på att båda länderna, initialt, hade tillräckliga politiska motiv för det krig de hade tänkt utföra.* Med cirkelargumentets osvikliga tillförlitlighet kan man nämligen fastställa tre ting: (1) Både sidor hade politiska mål, annars hade de inte försökt påtvinga motståndaren sin vilja. (2) En sida lyckades med sitt krig, en sida misslyckades med sitt krig. (3) Den ena sidan hade därför i sin kalkyl fått ett annorlunda utfall än den andra. Alternativt hade det ena landet missbedömt värdet på variablerna i sin kalkyl.

Utifrån den beskrivande schematiska redovisningen av respektive lands utfall av de strategiska förutsättningarna så kan den avgörande variabeln isoleras. Den är den variabelns betydelse som sedan skall belysas i min förklarande frågeställning.

2.2.1 Validitet, reliabilitet och kumulativitet

Valet att studera förutsättningar framför orsaker ger en jämförelsevis ökad precision. Att isolera variabler i ett orsaksresonemang är svårt och utrymmeskrävande. En sådan undersökning måste röra sig på alla nivåer, mellan alla aktörer och beröra händelser ned till den mest absurda slumphändelsen vilken måhända satt snöbollen i rullning. En orsaksvariabel är därför betydligt mer svårisolerad än en förutsättning vilken, enligt mig, rör sig på en högre, strukturell, abstraktionsnivå. En isolerad förutsättning går därför att generalisera med större generositet än en orsak. Förutsättningen kan därför påstås åtnjuta hög validitet

även utanför fallet i sig själv⁴. Detta innebär att man även på liknande fall (dvs. andra ”realistiskt styrda” stormakter och länder i konflikt med dessa) kan få liknande resultat genom min analysmodell.

Det finns ytterligare anledningar till att studera främst förutsättningar. Enligt Clausewitz teori är krigsorsaken det politiska målet, plus förutsättningarna. Utifrån mitt perspektiv är det därför ologiskt och föga fruktsamt att finna något generaliserbart i krigsorsaken som är högst kontextuell och beror på aktörens mål. Däremot står generella påverkansfaktorer att finna i krigsförutsättningarna, dvs. rationaliteten i utfallet krig, vad som kan uppnås och till vilken risk. I sin avhandling ”Det begränsade kriget” poängterar också Åkerman de svårigheter som uppträtt vid försöken att kvantifiera variabler såsom enskilda aktörers strategiska strävan och instrument till förmån för en bredare generalisering utanför, i Åkermans fall, USA⁵. Eftersom jag jämför två olika fall inom Georgienkriget har jag möjlighet att kontrollera mina variabler mot det andra fallet. På det viset stärks mitt analysinstruments reliabilitet ytterligare genom till del liknande resultat.

Vidare skulle kritikern, om denne finner mina resultat svårgeneraliserade, kunna betänka Rysslands roll som aktör i världen som stort. Det som är sant i Ryssland blir ofrånkomligen sant i stora delar av världen genom den stora påverkan Rysslands beteende får. Fallet hade givetvis inte varit lika generaliserbart om det bestått av ett krig mellan Georgien- Armenien eller Sudan-Tchad. De stora frågetecknen runt vad som är en trolig utveckling i Östeuropa och Centralasien ger ämnet en hög relevans även utanför de direkta akademiska studierna av säkerhetspolitik och freds- och konfliktvetenskap.

Det kan diskuteras vilka drivkrafter som leder nationer i polemik. Det kan diskuteras vilka strukturella ekonomiska fördelningar, sociala konstruktioner, etniska incitament eller historiska traditioner som är konflikters rot. Det finns en sådan uppsjö av perspektiv för att beskriva och analysera konflikter att det inte är trovärdigt att ens bemöta hälften. Därför ämnar jag i detta avsnitt redogöra för mina val av teorier och analysvariabler, vilka återspeglar ett analysinstrument hämtat utifrån maktbalans, avskräckning och nollsummespel; realism. De av

---

⁴ Teorell, Svensson, 2007, s.57f

⁵ Åkerman, 1973. s.17

realisterna ofta avhandlade *kriget*, dess rationalitet, metod och upphöjda plats i människans beteende är ursprungligen formulerat av Carl von Clausewitz men flitigt nyttjat av stormakter och statsmän både före och efter honom, inte minst så i Ryssland. Den sovjetsika strategiska analyskulturen byggde sedan Lenins dagar på de Clausewitzska teserna⁶; En analyskultur som dagens ryska ledare är fostrade i.

Min analysmodell och mitt val av teori bygger därför på att aktörerna i fråga själva använder dessa variabler för att beskriva sin verklighet. Därför är det rimligt att använda samma variabler för att beskriva deras agerande. Hade de studerade länderna nyttjat liberala omvärldsanalyser hade deras beteende bäst analyserats ur ett liberalt perspektiv. Desto närmare en beskrivande variabel kommer aktörernas faktiska beslutsmetod, desto högre reliabilitet och validitet kan den tillskrivas⁷. Det är min starkaste övertygelse att den som anser att Ryssland agerar utifrån ett liberalt tolkningsmönster själv bär bevisbördan. Man behöver inte rent ideologiskt vara realist för att inse att flertalet statsaktörer är det.

---

⁶ Miller, 1982, s.192

⁷ Esasiasson, 2004, s.151

3 Det begränsade krigets teoretiska grundsatser.

“A single glass of champagne imparts a feeling of exhilaration, the nerves are braced; the imagination is agreeably stirred: the wits become more nimble. A bottle produces a contrary effect. Excess causes a comatose insensibility. So it is with war; and the quality of both is best discovered by sipping.”

– Sir Winston Churchill

I detta kapitel ämnar jag redogöra för de teorier och begrepp som jag kommer att använda för att identifiera relevanta analysvariabler för att beskriva Rysslands och Georgiens strategiska förutsättningar. Därefter skall jag redogöra närmare för de faktiska variabler jag avser använda, dessa skall förtydligas genom en nominell definition vari deras egenskaper förklaras⁸.

3.1 Det begränsade krigets rationalitet.

”En krigsplan skall sammanfatta all med ett krig sammanhängande verksamhet till en enda lång handling, som måste ha ett slutligt mål och där alla olika avsikter samordnas”⁹. Clausewitz gör ingen skillnad på kriget och politiken, krig är politik med andra medel. Syftet med kriget är därför uppnåendet av önskade politiska mål, genom medlet våld och/eller hot om våld¹⁰.

Våldet och segrar är av den anledningen bara till gagn om dessa de facto leder till ett tillstånd eller ett mål vilket aktören eftersträvar. Det är därför inte alltid det är möjligt, rationellt eller ens önskvärt, att med de militära operationerna syfta till utplånandet av en fiende, trots att ett sådant utplånande *kan* vara till gagn för de politiska målen. Den mängd våld och hot om våld som fienden skall utsättas för måste därför stå i relation till de politiska målen och den egna

---

⁸ Teorell, Svensson, 2007, s.38f

⁹ Clausewitz, 2002, s.589

¹⁰ Clausewitz, 2002, s.616

förmågan¹¹. Genom denna avvägning skiljer sig det begränsade kriget från det absoluta eller totala kriget, där alla tillgängliga medel insätts för fiendens förintelse. Skillnaden ligger alltså inte i själva våldets natur eller med den våldsamheten med vilket kriget i sig utkämpas på en given plats. Skillnaden ligger i vilken faktisk styrkeinsats som engageras samt vilka politiska mål som skall uppnås av respektive sida, detta avgör nämligen också vilka kriterier som skall uppnås för att fred skall slutas och fientligheterna upphöra. I det totala kriget, modell världskrig eller total annektering, är kapitulationen i regel ”ovillkorlig”. I det begränsade kriget kan fred slutas relativt snabbt, kanske efter enbart några dygn och efter små men eftertraktade vinster, inte nödvändigtvis av territorium. Dock kan det begränsade kriget, om tillräcklig bitterhet och eskalering, uppstår övergå i ett absolut krig¹². Häri ligger också historiskt faran och osäkerhetsmomentet för begränsade krig. Vilka mål som skall uppnås skiljer sig givetvis åt mellan tidsepoker och aktörer och är därför, i princip, inte generella.

Det är lätt att med sin föreställning om militära operationer tänka sig att det enbart är genom det direkta våldet och fältslaget som krig och maktstrider avgörs, så sker ofta, men långt ifrån alltid. Det är att förstå vid bruket av militär makt att denna inte nödvändigtvis måste få effekt genom stridshandlingen i sig, *föreställningen* om stridshandlingen kan få samma effekt. Enligt Clausewitz kan själva möjligheten eller risken för ett särskilt utfall vara lika avgörande som ett faktiskt utfall. Resultatet av en militär aktion som får *effekt utan strid* är alltså att jämställa med ett resultat som uppnåtts genom strid, ingen skillnad dem emellan föreligger, de är båda militära segrar¹³. Ty det är som nämnt ovan det politiska målet och inte striden i sig som är krigets drivkraft och upprinnelse; ”*Är inte krig bara ett annat diplomatiskt språk, en annan form av tal och skrift? Kriget har visserligen sin egen grammatik, men ej någon egen logik*”¹⁴. En strid på en plats får därför även konsekvenser på en annan, en strid kan vara ett budskap åt en tredje part.

---

¹¹ Clausewitz, 2002, s.595

¹² Clausewitz, 2002, s. 617f

¹³ Clausewitz, 2002, s. 147f

¹⁴ Clausewitz, 2002, s. 616

Det finns all anledning att diskutera Clausewitz relevans för forskning om krig och strategi på 2000-talet. Det är vitalt för förståelsen av Clausewitz' teser att komma ihåg att dessa teser författades i efterdyningarna av Napoleonkrigen. Detta var en tid då krig och våldsamt tvång var en i väsentligt större utsträckning vedertagen praxis i de mellanstatliga förhållandena än vad som kan sägas idag. Det är därför okänsligt att omodifierat använda Clausewitz teser i sin helhet för att förklara begränsade krigs rationalitet idag. De är skrivna i en svunnen tid och handlar ofta främst om rent operativa och militärstrategiska förhållanden. De taktiska och operativa föreskrifterna är i regel enbara av historiskt och intellektuellt värde idag. Alla teser är därför inte i sin helhet applicerbara på världen i 2000-talet.

Det måste nämligen diskuteras vilken effekt teknologi och taktik får på ett krig. Man måste vidare inse att den moderna och postmoderna människan ser annorlunda på kriget än generalerna på 1800-talet. Men kriget i sig kvarstår, inte som en norm eller som ett naturligt tillstånd men likväl som ett återkommande fenomen¹⁵. Av den anledningen är det i allra högsta grad relevant vad som framkommer i Clausewitz teorier om krigets rationalitet, vad som måste vara belagt innan kriget kan ske på logisk grund. Det är kriget som instrument, inte dess estetik och metod om är intressanta och ständigt aktuella.

Det finns i Clausewitz teorier ingen annan ingång till krig än att det är ett nollsummespel. Detta beror på att Clausewitz inte kommit i kontakt med sådana vapensystem och strategiska förutsättningar som omöjliggjorde vinst genom att utplåna en fiende. I Clausewitz århundrade vinner man eller förlorar. Det finns i Clausewitz värld rationella anledningar till att starta ett krig även om det är totalt. Detta kan inte sägas en tidsålder med massförstörelsevapen och ”Mutually Assured Destruction-doktrinen” (MAD). Det är även för lekmannen uppenbart att det inte finns något rationellt i ett absolut krig vilket leder till ömsesidig förintelse, varje seger i ett atomkrig är en Pyrosseger. Det absoluta kriget är därför irationellt då det även leder till den egna förlusten¹⁶. När Clausewitz därför menar att ett begränsat krig riskerar att glida över i ett absolut krig är detta i modern kontext att jämföra med en total rationell förlust (förutsatt att så sker mellan aktörer med

---

¹⁵ Howard, 2004, s.19

¹⁶ Åkerman, 1973, s.39

massförstörelsevapen). I de fallen då krigets oönskade upptrappning inte sker mellan atommakter är det likväl att betrakta som irrationellt då kriget lämnat den mål/medelkalkyl som legat till grund för kriget. Jag väljer därför att fokusera på de av Clausewitz diskuterade elementen av det begränsade kriget och inte det totala. Det totala kriget på 2000-talet skiljer sig för mycket från det som utspelar sig på 1800-talet.

Under stora delar av kalla kriget, i synnerhet på 50- och 60-talet, präglades i princip allt strategiskt tänkande av det apokalyptiska resultatet av ett eventuellt världskrig. Detta fick en närmast paralyserande effekt på den tidigare pragmatiska och föränderliga synen på strategiska element och aktörer. Strategin reducerades till militär operationell planering, krigsspel och krigsplanläggning¹⁷. Den strategiska förslamningen fick under slutet av 60-talet någon bot i möjligheten till krig genom ombud i periferin till Kalla krigets huvudaktörer¹⁸. Dessa för huvudaktörerna begränsade krig kunde fortgå just eftersom ”proxykrigen” var isolerade till tid och rum samt fördes med viss återhållsamhet. Alla stormaktsparter hade en vilja att begränsa konflikten eftersom ett totalt krig var irrationellt. Det fanns ingen möjlighet att blanda in direkt våld mot den reella polemikerns huvudterritorium eller nyttja sin hela kapacitet i kriget. Detta riskerade leda till den av Clausewitz nämnda bitterheten vilken ökade våldsamheten och omfattningen av konflikten bortom de initiala motsättningarna och målen¹⁹.

Trots de ovan nämnda begränsningarna av Clausewitz teorier finns det en tänkvärd faktor som gör dem högst aktuella. Risken för utlösandet av MAD-doktrinen vansinne har minskat sedan murens fall. Därför finns det ett starkare skäl att förmoda att begränsade krig just förblir begränsade och kriget som instrument igen ter sig lockande för konflikter även innanför den absoluta periferin, dvs. i första hand i Europa och Centralasien. Det begränsade krigets comeback.

Moderna teoretiker pekar ofta på asymmetriska hot och svåranalyserade konsekvenser inom det samtida nyttjandet av militärt våld. I sin artikel "Strategy

---

¹⁷ Strachan, 2008, s. 9

¹⁸ Strachan, 2008, s. 19f

¹⁹ Clausewitz, 2002, s. 617f

and the Limitation of War" pekar Hew Strachan på den generellt ökade tilltron till den instrumentella funktionen i krig efter murens fall. Bland annat har USA:s konfrontativa politik efter elfte septemberattackerna fått kraftiga geopolitiska förvecklingar genom operationerna i Mellanöstern och Centralasien²⁰. Det som enligt Strachan är särskilt oroväckande med dessa konflikter vilka Amerika och dess bundsförvanter inlåtit sig med är dessa konflikters spridning utanför det *tänkta* området. Därtill råder, som i Irak, en våldsanvändning utanför den tänkta och kalkylerade våldsinsatsen²¹. Dessa två problem är vad jag väljer att kalla omfattning respektive intensitet (se 3.1.2).

3.1.1 Analytiska incitament för förståelse av begränsade krig som instrument, enligt Clausewitz, Strachan och Åkerman:

- Aggressorns politiska mål styr storleken på insatsen, inom ramarna för den faktiska förmågan. Aggressorns handling har tre generella utfall: (1) uppnående av målen, (2) inget uppnående av målen, status quo, (3) direkt motgång. Det finns inför kriget alltid ett osäkerhetsmoment i angriparens kalkyl. Osäkerheten är, enkelt uttryckt, den felmarginal som uppkommer i bedömningen av motståndarens faktiska förmåga och målsättning. Den faktiska förmågan består av politisk vilja, militär styrka och stridsvilliga allierade vilka kan tänkas sälla sig till försvarets förmåga²².
- Våldet i sig är ingen nödvändig beståndsdel av kriget. Om resultatet kommer av en inbillad eller undvikt strid har resultatet ändå kommit av militär makt. Det är uppnåendet av politiska mål med vapenmakt som är krig. Våld är däremot en naturlig del av krig.
- Det finns för både försvararen och aggressorn ett osäkerhetsmoment. Bedömningen av osäkerhetsmomentets storlek ger storleken på risken. I sin helhet är dock bedömningen underkastad friktion vilket omöjliggör total säkerhet²³.

---

²⁰ Strachan, 2008, s5

²¹ Strachan, 2008, s5f

²² Clausewitz, 2002, s.595f

²³ Clausewitz, 2002, s.596f

- Det är först i efterhand (vid freden) som segrar och taktiska operationer får redovisad effekt. Den taktiska segern är ointressant om inte den strategiska målsättningen, dvs. de politiska målens uppnående, är tillgodosedda²⁴.
- Utifrån det faktum att ett totalt krig blir irrationellt mellan stater med massförstörelsevapen blir det begränsade kriget bara ett rationellt val om det är stor sannolikhet för att kriget inte växer till totala proportioner eller, minst, bortom de medel målen bemyndigats. Sannolikheten för en sådan begränsning styrks genom att osäkerhetsmomentet i rationalitetskalkylen är litet.

3.1.2 Eskalering och isolering.

Krig och konflikter sprider sig som oftast obönhörligt. De eskalerar i sin våldsamt och i sin omfattning. Avgörande för att kriget skall stanna vid sitt tänkta syfte, och sin tänkta kostnad, är kontrollen av eskaleringen och den geografiska och krigsdeltagande isoleringen. Eskalerar konflikten i våldsamt bortom vad en aktör ansett målet är värt försvinner rationaliteten i kriget. Flera faktorer styr isoleringen av konflikten och kontrollen av eskaleringen. Tid är exempelvis historiskt till den försvarandes fördel²⁵. I Strachans teori om den nutida förblindningen inför strategins egentliga komplexitet pekar han exempelvis på NATO:s oförmåga att hantera konsekvenserna av väpnade insatser och händelser i sina operationer. Genom att fortsätta med militär makt som instrument menar Strachan att USA riskerar att komma i konflikter som kräver medel bortom de tänkta målen, både i liv och i penningar²⁶. Enligt honom visar både Irak- och Afghanistankrigen på svårigheten i att kontrollera konflikters deltagande aktörer, våldsamt och tidslängd. Enligt Strachan har USA satt ett svårstoppat hjul i rullning och bestämmer inte längre själv när det stannar²⁷. För min uppsats är det avgörande att betänka variabeln isolering respektive eskaleringskontroll. Dessa begrepp är inte hämtade direkt från Strachan men beskriver samma strategiska utmaningar som hans text ”the limitations of war”. Dessa två begrepp är således

---

²⁴ Clausewitz, 2002, s.600f

²⁵ Strachan, 2008, s.46

²⁶ Strachan, 2008, s.34f

²⁷ Strachan, 2008, s.17f

foster av min egen begreppsbildning och syftar till att ge två tydliga variabler att undersöka i studiet av begränsade krig.

Det finns ett särskilt bra historiskt exempel på isolering och eskalationskontroll i Koreakriget. Detta exempel kan ge en tidig teoretisk förståelse för hur jag resonerar i min analys längre fram. Koreakriget visade tidigt att ett krig som innefattar USA, Kina och Ryssland ändå inte betyder apokalyps. Kriget kan fortsätta att vara ”begränsat” sett ur stormakternas perspektiv. En och annan korean säkert hade en annan uppfattning.

Den fortsatta begränsningen av kriget berodde bland annat på att vissa ”gränser” eller ramar respekterades av samtliga parter, det fanns verktyg för isolering och eskalationskontroll. Man slog inte mot mål såsom uppmarschvägar, underhållsbaser eller stödfunktioner vilka låg i Kina respektive Ryssland och Japan. Ingen storskalig sjöstrid fördes i Stilla havet. Ingen sida använde sin fulla kapacitet eller USA kärnvapen. Det fanns helt enkelt regler som alla parter de facto tog hänsyn till i konflikten eller tvingades ta hänsyn till²⁸.

Rädslan för atomvapen kan verka isolerande och eskalationskontrollerade. Detsamma kan sägas om rädslan för miljontals sovjetiska soldater på den europeiska kontinenten. Alla aktörer måste alltså väga sina lokala mål mot kostnaden på den globala nivån. En eskalation från USA hade kanske lett till kostnader i Europa som inte stod i proportion till målet, ett enat västorienterat Korea. Ett kinesiskt angrepp mot Japan måste vägas mot kostnaden av ett atomkrig på det kinesiska fastlandet. I fallet Koreakriget användes främst militära funktioner för isolering och eskalationskontroll. Eftersom ingen sida var villig att bemyndiga globala medel (dvs. övergå i totalt krig) för sitt lokala mål nöjde sig aktörerna med att stanna i Korea. När status quo, och minimikravet från ”alla” parter var uppnådda vid 38:e breddgraden upphörde krigets offensiva natur²⁹.

Jag kommer dock att utgå utifrån att ekonomisk makt kan ha samma isolerande och eskalationsbegränsande effekter som militära funktioner. Isolering är förmågan till att behålla konflikten inom det område och mellan de aktörer vilken aggressorn kalkylerat med. Eskalationskontroll är bibehållandet av nivån på den tvingande makten från respektive sida till den vilken aggressorn räknat med.

---

²⁸ Åkerman, 1973, s.84f

²⁹ Åkerman, 1973, s.85, 86f

Den sammanlagda förmågan till isolering och eskalationskontroll utgör samman med förmåga till tvång, den reella förmågan till makt. Ty vad är maktmedel om de inte kan nyttjas?

3.2 Teoretiska och begreppsmässiga utgångspunkter för förståelse av förmågan till makt och tvång.

Makt är förmågan att få sin önskan uppfylld genom andras lydnad, underkastelse eller hjälplöshet.

Politiska mål skiljer sig åt mellan nationer. Politiska mål är de tillstånd och produkter aktörerna eftersträvar att uppnå, för att uppnå dem nyttjar aktören medel. De politiska målen skiljer sig vitt åt mellan olika stater, det kan innebära såväl ett bevarande, status quo, som en förändring³⁰. En annan mellan stater förändrande variabel är givetvis den praktiska implementeringen av de politiska målen, dvs. vilka medel som brukas eller finns att tillgå³¹.

Militär makt är historiskt den mest konventionella och välkända påtryckningsformen för uppnåendet av politiska och strategiska mål av vitt skild natur. Militära medel kan närmast beskrivas som själva arketyper av makt eller åtminstone det mest symboltyngda medlet. Maktpolitiken eller ”*Machtpolitik*”, efter tyskarnas tidigare så livliga bruk, bygger på tanke systemet att staten genom sin egen statslogik eller ”*raison d’etat*” måste och får påtvinga sina grannar politik med något tvivelaktiga medel³².

Ekonomisk makt är precis som militär makt ett möjligt medel för uppnående av politiska mål. Ekonomisk makt har traditionellt betraktats som en vital del av den nationella säkerheten och förmågan vid sidan av, eller dynamiskt inkorporerad i, den militära³³. Att, exempelvis, *inte* kunna garantera sin nations behov genom tillförsel av strategiska varor är en allvarlig säkerhetspolitisk utmaning³⁴. Härav kommer också slutsatsen att det är ett maktmedel att kunna

---

³⁰ Andren, 2002, s.28f

³¹ Andren, 2002, s.20f

³² Wright, 2002, s.29

³³ Sheehan, 2005, s.65

³⁴ Sheehan, 2005, s.70f

kontrollera en motståndares tillförsel av strategiskt viktiga varor. Eftersom ekonomisk makt, i sina tvingande egenskaper, därför delar säng med den logik som präglar kriget gäller även vissa sanningar för kriget i fråga om ekonomisk makt. Med ekonomisk makt kan man uppnå politiska och strategiska mål. Det finns, precis som med militär makt, en föreställning om vilka drag en motståndare kan tänkas göra varpå idén eller tillgången till medel får effekt utan att nyttjas. Rädslan för ett motdrag är samma sak som antagonistens lyckade avskräckning, att bli avskräckt är därför att bli utsatt för tvång. Professor Goldman menar slätt att människor som i allting är beroende av en och samma strategiska leverantör också tvingas acceptera dennes makt och tvång.³⁵

Historiskt har ekonomisk makt oftast tillkämpats genom kontroll av handel och handelsrutter. Storbritannien har exempelvis genom hela sitt imperiumbyggande förflutna konsekvent nyttjat kontrollen av strategiska varor och handelsvägar för att begränsa sina fienders militära och ekonomiska kapacitet³⁶. För att möjliggöra en sådan kontroll av råvaror och handelsvägar var Storbritannien givetvis tvungen att ha en flotta som överglänste den flotta de potentiella konkurrenterna kunde mönstra. *Den ekonomiska makten bygger alltså på ett dynamiskt förhållande till den militära makten och tvärt om.*

Det är utifrån dessa föreställningar eller tolkningsmönster som, i första hand, realisterna hämtar inspiration och förklaringskraft till teorier om makt, maktbalans och det anarkiska internationella systemet. Statsvetaren Nelson beskriver världens stormakter som de statsbildningar som kan påtvinga sina politiska mål på en omgivning av nationer³⁷. Det är följaktligen förmågan att genomföra eller påtvinga sin vilja som är makt. Det är vidare, enligt samma teori, som störst risk för krig då en superstat förutser sin egen maktnedgång och därför föregriper de aktioner en presumtiv motståndare föreställs igångsätta efter nedgången. Nedgång av makt kan ses relativt, dvs. genom en kraftig uppgång av en annan aktörs makt³⁸.

---

³⁵ Goldman, 2008, s.138f

³⁶ Wright, 2002, s.32

³⁷ Gärtner, 2001, 354f

³⁸ Clausewitz, 2002, s.625

3.3 Nominella definitioner

Nedanför redovisas de variabler som skall uppfyllas inför analysen, variablerna är utformade efter de föregående teoriavsnitten. Dessa variabler redovisas schematiskt i ”stora valörer”, dvs. ja, nej, stort, litet. Variablerna redovisas i 4.4.

- *Politiska mål och resurser inom storleksramarna för ursprungsplanen.* Detta innebär att aktören inför sitt ursprungliga mål besitter resurser för att rimligen kunna uppnå målen.
- *Storlek på de politiska målen.* Detta innebär att målen antingen rör sig i storleksordningen nationella, regionala eller globala mål.
- *Erfarenheter i linje med respektive ursprungsplan.* Detta innebär att respektive aktör tidigare har ställts inför samma eller en liknande kalkyl och då fått ett gott utfall av sitt val att gå i krig eller nyttja ett annat tvångsmedel.
- *Isolering av konflikten eftertraktad av aggressorn.* Detta innebär att aggressorn önskar att konflikten skall begränsas till det geografiska område och till de aktörer vilken denna kalkylerat med.
- *Agressorn besitter förmåga till isolering.* Detta innebär att aggressorn har redskap för att antingen avskräcka eller på annat sätt hindra andra parter från att lägga sig i konflikten. Därutöver har man förmåga att operativt avsluta operationerna innan de får långvariga konsekvenser.
- *Eskalationskontroll eftertraktad av aggressorn.* Detta innebär att aggressorn önskar kontrollera med vilken våldsamhet kriget utkämpas och med vilka medel.
- *Förmåga till eskalationskontroll.* Detta innebär att aggressorn har möjlighet att kontrollera med vilken våldsamhet kriget utkämpas. Exempelvis kan det vara att man undviker att tvinga motståndaren till nyttjandet av massförstörelsevapen, terrorbombningar eller avgörande fältslag med massiva militära och civila förluster. Det kan också vara att inte ”tvinga in fienden i ett hörn” där inga alternativ till seger finns.
- *Krigsmål uppnådda.* Detta innebär att vid konfliktens slut har konflikten fått som resultat antingen; (1) uppnåendet av de politiska målen, (2) inget uppnående av målen, (3) direkt motgång.

4 Fallstudien. De begränsade krigen i Georgien.

”Sovjetunionens kollaps var århundradets största geopolitiska katastrof.”

– Vladimir Putin

I detta kapitel skall jag presentera den empiri som jag sedan skall omvandla till variabler i enlighet med de nominella definitionerna i avdelning 3.3. Jag ämnar i detta kapitel, som nämnt inledningsvis i uppsatsen, på intet vis ge en fullständig guide till Kaukasus konflikthistoria eller detaljerat redogöra för kriget 2008 i sig. De härför följande raderna och empirin kommer utefter de nominella definitionerna presenterade i 3.3 syfta till att ge underlag till den schematiska beskrivningen av de bägge ländernas förutsättningar. Empirin presenteras tematiskt.

4.1 Konflikthistoria och krigsutbrottet 2008.

Georgien uppstod som självständig nation i och med Sovjetunionens sammanbrott 1991. Mer eller mindre omedelbart efter självständigheten utbröt en väpnad konflikt inom Georgien mellan den sittande (nyttillträdde) presidenten Zviad Gamsakhurdia och den militärstödde, förre sovjetrepublikpresidenten Eduard Shevardnadze³⁹. Shevardnadze lyckades ta och behålla makten fram till 2003 då han tvingades avgå av en allt mer missnöjd och upprorisk befolkning. Han avsattes och ersattes av, den i skrivande stund sittande, Mikheil Saakashvili i vad som blev känt som rosenrevolutionen⁴⁰

Det etniskt splittrade Georgien fick kort efter självständigheten två egna utbrytarfraktioner, vilka sökte återgå till den ryska federationen, nämligen de

---

³⁹UCDP. http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=61&regionSelect=9-Eastern_Europe#

⁴⁰UCPD. http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=61&regionSelect=9-Eastern_Europe#

framgent kända Sydossetien och Abchazien. Vid två tillfällen före 2008 har Georgien försökt att med våld och hot tvinga Sydossetien åter under fanorna. Den första större väpnade sammanstöten skedde år 1991-92, den andra 2004. Den första konflikten med Sydossetien 1991-92 ledde till ett bräckligt men något sånär fungerande vapenstillestånd. En spänd ”fredsmission” bestående av ryska, georgiska och sydossetiska trupper etablerades.⁴¹

Efter Saakashvilis tillträde år 2004 hårdnade dock åter den georgiska linjen mot utbrytarrepublikerna i allmänhet och Sydossetien i synnerhet. Sakkashviis gick till val med löfte om att åter ena Georgien. Efter georgiska sanktioner, omfattande polisoperationer, misslyckad psykologisk krigsföring och en militär uppladdning i de Sydossetiska territorierna utbröt sommaren 2004 stridigheter mellan lokalbefolkningen med georgisk respektive sydossetisk lojalitet. Konflikten urartade till att de tänkta fredstyrkorna från Georgien respektive Sydossetien kom i öppna stridigheter, stundvis med tunga vapen, under den första veckan i augusti 2004, innan ett nytt vapenstillestånd slöts som skulle vara i fyra år.⁴²

Det har dock frekvent förekommit skärmytslingar mellan både Georgien-Sydossetien samt Georgien- Ryssland. Ryssland har sedan år 2007 bland annat genomfört insatser med luftstridskrafter mot georgiska gränsfortifikationer och ledningsplatser⁴³. Efter en fortsatt ökning av skärmytslingar och politiska motsättningar mellan Georgien och Sydossetien övergick krisen i ett öppet krig den sjunde augusti 2008. Georgiska styrkor anföll över gränsen mot den sydossetiska huvudstaden Tschinvali. Ryska styrkor intervenerade på Sydossetiens sida och pressade de georgiska förbanden långt in i det egna territoriet.⁴⁴ Den tolfte augusti var den georgiska försvarsmakten skjuten i sank och ett avtal om eldupphör slöts efter kort medling av EU och Frankrikes president Sarkozy⁴⁵. Kriget varade i en knapp vecka.

---

⁴¹ UCDP. http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=61&regionSelect=9-Eastern_Europe

⁴² UCDP. http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=61&regionSelect=9-Eastern_Europe

⁴³ Larsson, (lackmustetstet), 2008, s. 23, 25

⁴⁴ http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=61&regionSelect=9-Eastern_Europe#

⁴⁵ ICG-Europe Report nr 195, 2008, s.9f

4.2 Georgiens krig

4.2.1 Georgiens politiska mål

Det är som nämnt tidigare vanskligt att söka ge svar på motiv för krig. Det finns dock vissa uppgifter om de georgiska förberedelserna som visar på att Georgien troligtvis inte var beredd på ett krig med Ryssland. Ty även om delar av de georgiska förbanden vilka ingick i den ursprungliga operationen hade relativt hög kvalitet var lejonparten av de georgiska förbanden inte ens mobiliserade vid invasionen av Sydossetien. Detsamma gällde för vitala stabs- och ledningsfunktioner⁴⁶. FOI-rapporten ”Det kaukasiska lackmustestet” uppger att de georgiska förbanden under närmast panikartad reträtt sökte lösgöra sig från den ryska huvudstyrkan då dessa blandade sig i leken. Detta gjorde att man inte ens försökte nyttja fungerande, naturliga försvarsställningar för att fördröja ryska förband⁴⁷.

Det är rimligt att ett litet land som Georgien hade gjort större förberedelser ifall man ämnat ta sig an den vanskliga motståndaren Ryssland. Det är alltså föga troligt att Georgien hade politiska mål i Ryssland eller planerade operationen i Sydossetien utefter en storskalig väpnad konfrontation med Ryssland. Georgien hade alltså i sin kalkyl endast avsatt, och har bara tillgång till, medel för politiska mål inom den begränsade regionen (Georgien och utbrytarrepublikerna) och nationen.

Georgiska presidenter har visat sig vara både lynniga och svårförutsägbara. Georgien är en av de forna sovjetrepublikerna vilken av författarna i SIPRI:s rapport från 2001 bedömts ha en oerfaren och ombytlig utrikespolitik⁴⁸. Även senare bedömare visar på en relativt oerfaren och impulsiv utrikesagenda som inte sällan kan hänföras till enstaka aktörer framför institutioner⁴⁹. Denna politik har till stor del syftat till att tillgodose kortsiktiga nationella och populistiska delmål, för att blidka en ofta otålig befolkning och hänsynslös opposition⁵⁰. Den av det

---

⁴⁶ Larsson, (lackmustestet), 2008, s. 28, 39

⁴⁷ Larsson, (lackmustestet), 2008, s. 39

⁴⁸ Chufirin, 2001, s.195

⁴⁹ Larsson, (lackmustestet), 2008, s. 65f

⁵⁰ Chufirin, 2001, s.195f

georgiska parlamentet år 2000 fastställda strategiska planen för det nya millenniet ger dock viss insikt i landets strategiska mål. Häri förklaras landets enande såsom ett självklart mål, detta syftar till de två utbrytarprovinserna Sydossetien och Abchazien⁵¹. Det är fullföljandet av denna ”strategiska plan” vilken Saakashvilis åsyftade i sitt löfte att ena det splittrade landet om han gives makten⁵². Det finns således ytterligare stöd för främst nationella politiska mål för invasionen av Sydossetien.

4.2.2 Georgiska medel

Från år 2003 till år 2007 ökade Georgiens försvarsutgifter med 921 %⁵³. Georgien har också under lång tid erhållit militärt stöd från både USA och NATO⁵⁴. Dock finns det inget land som är militärt allierat med Georgien, trots Georgiens band till NATO finns ingen formell ömsesidig förpliktelse. Den georgiska försvarsmakten är dock betydligt mer avancerad, slagkraftig, och välutbildad än de inhemska irreguljära styrkor som finns i Sydossetien eller Abchazien. Georgiens utbyte med främst amerikanska stridskrafter kan gestaltas i övningen ”Immediate response 2008” där ca 1000 amerikanska soldater deltog. Därtill finns permanent något hundratal amerikanska militära rådgivare och privata konsulter baserade i landet⁵⁵.

4.2.3 Georgiska funktioner för isolering och eskalationskontroll

Georgien sitter som nämnt i NATO:s förstuga, sedan 1994 är Georgien medlem i NATO:s PFP (Partnership For Peace) såväl som IMF. USA har länge försökt få till stånd en anslutningstidtabell för Georgiens fulla medlemskap i NATO vilket hitentills hindras av de tunga aktörerna Frankrike och Tyskland⁵⁶. Georgien är dock deltagande med trupp i Irak tillsammans med den USA-ledda alliansen

---

⁵¹ Chufirin, 2001, s.196

⁵² UCDP. http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=61&regionSelect=9-Eastern_Europe

⁵³ Larsson, (lackmustetstet), 2008, s. 65

⁵⁴ Larsson, (lackmustetstet), 2008, s. 28

⁵⁵ Larsson, (lackmustetstet), 2008, s. 28

⁵⁶ ICG-Europe Report nr 195, 2008, s.17

”coalition of the willing”⁵⁷. Georgien kan därför påstås ha en viss inbäddning i de västliga säkerhetssystemen.

Georgien har vid flertalet tillfällen sökt medling och konfliktlösning av EU men fått nöja sig med ekonomiskt bistånd. Ändock kan landet påstås njuta viss särbehandling. EU har visat ett större intresse för Georgien än vad man gjort för jämförbara nationer i regionen⁵⁸. Det fanns alltså säkerhetspolitiska system som till del skulle kunna förmodas skydda Georgien från en rysk inblandning. Det är troligt att Georgien haft den uppfattningen att ett medlemskap i PFP och de något sänkt goda relationerna med EU samt deltagandet i operation "Iraqi freedom" skulle innebära en större säkerhetspolitisk inbäddning än den Georgien de facto åtnjöt. FOI summerar sin uppfattning som följer: ”Kriget 2008 visar samtidigt att Georgien kan ha trott att Natos och EU:s stöd skulle bli betydligt större än vad det faktiskt blev⁵⁹.”

4.3 Rysslands krig

4.3.1 Rysslands politiska mål

Som nämnt i avsnittet 3.2 är makt en relativ tillgång, en annan aktörs uppgång får samma resultat som den egna nedgången. En stat som kopplar sin säkerhet till i främsta hand makt har därför som ett självklart mål att hindra motståndarens uppgång och framflyttning av positioner. Detta symboliseras i Ryssland i första hand av NATO:s utvidgning i öst och syd⁶⁰.

Ryssland har genom sin geografiska närhet ett avgörande militärt inflytande i hela regionen. Ryssland är internt mycket känsligt för symboliska förluster som kan härledas till egen impotens i upprätthållandet av sin intressesfär. Det är därför rimligt att anta att ledarduon Medvedev och Putin anser det vara en

---

⁵⁷ Chufirin, 2001, s.198

⁵⁸ Larsson (lackmustestet), 2008, s.23

⁵⁹ Larsson (lackmustestet), 2008, s.23

⁶⁰ Larsson, (lackmustestet), 2008, s.16

god sak att inför den ryska befolkningen såväl som inför omvärlden visa handlingskraft i fallet Georgien⁶¹.

Ryssland har nämligen till del återgått till ett agerande som mer liknar traditionell stormaktspolitik framför den något mer ickekonfrontativa och samarbetsvilliga politiken under 90-talet och första delen av 2000-talet⁶². International Crisis Group sammanfattar den ryska vändningen som följer: ”*There is a strong risk that it [Russia] is prepared to accept a degree of international ostracism and confrontation if it deems these the costs necessary to achieve its goal of re-creating a security zone around its borders, in which its neighbours accept or are forced to accept limitations on their choice of relations with the EU and the U.S.*”⁶³ Det finns enligt ICG mycket som tyder på att den ryska oförsonligheten i fallet Georgien i lika stor utsträckning är ett budskap adresserat till grannländerna i väst såsom Ukraina, Baltikum, eller till de Centralasiatiska forna provinserna⁶⁴.

Rysslands strävan efter ökat postsovjetiskt inflytande, både internationellt såväl som regionalt, har funnit ett allt igenom lysande medel i det europeiska energiberoendet. Detta medel är vidare i sig själv både ett mål och ett medel i Rysslands säkerhetspolitik. Enkelt uttryckt är det ett mål att tillse att energimonopolet även fortsättningsvis förblir ett medel. Energiexporten som maktmedel återkommer jag till i 4.3.3.

Det i samtiden stora antalet författade rapporter om Rysslands roll i Kaukasus och Östeuropa är som oftast eniga om energins betydelse för regionens konfliktdynamik. Sedan slutet av 1990-talet har Ryssland gått från ett bankrutt, korrumpert, politiskt marginaliserat, efterblivet och i omvärldens syn krossat imperium till en åtminstone fruktad energistormakt⁶⁵. Ryssland besitter själva ca 28-29 % av all världens naturgas och är världens största producent och exportör till Europa⁶⁶.

---

⁶¹ ICG-Europe Report nr 195, 2008, s.16f

⁶² Federov, Nygren, 2003, s.46f, 48f

⁶³ ICG-Europe Report nr 195, 2008, s.16.

⁶⁴ ICG-Europe Report nr 195, 2008, s.17f

⁶⁵ Goldman, 2008, s. 136f

⁶⁶ Goldman, 2008, s. 139f

Redan medan Sovjet var i sin glans dagar sökte Tyskland och Frankrike, efter Yom Kippurkriget och oljekrisen, att styra undan sitt strategiska beroende av Mellanöstern för sin energiförsörjning. Alternativet var Sovjet och senare Ryssland⁶⁷. Ryssland är nämligen inte medlem i OPEC⁶⁸. USA har gjort det som stått i deras makt för att bryta den ryska hållhaken på Europas stormakter. Reagan försökte tidigt förhindra pipelinens byggnation genom att förbjuda amerikanska företag och de med USA handlande företagen att ha med projektet att göra. Detta hade måhända fungerat om inte Européerna då gladeligen låtit sina egna nationella företag få dessa eftertraktade kontrakt istället. Det skall dock nämnas att Europa förvisso insett att deras energi kommer till ett strategiskt pris vari viss kraft även läggs på att utveckla Nordsjöfälten⁶⁹.

USA arbetar i skrivande stund för högvarv med att försöka upprätta en fungerande sydlig pipeline, genom just Georgien till Turkiet, utanför både Irans och Rysslands *direkta* inflytande⁷⁰. Pipelinen från Baku till Kaspiska havet är den enda i regionen som inte är beroende av Ryssland⁷¹. Pipelinen färdigställdes 1999 men har fortfarande kritiska geopolitiska hinder för att kunna sägas vara ”säker”⁷². Detta kan gestaltas av att ryska förband *de facto* anföll ”över” pipelinen i kriget 2008⁷³. Det är därför möjligt att det ryska målet var att visa på önsketänkandet i ett energiberoende fritt från rysk påverkan.

4.3.2 Ryska medel

Militärt är Ryssland regionens tveklöst starkaste aktör, globalt en av de absolut största, en kärnvapenmakt och permanent medlem i FN:s säkerhetsråd. Att Ryssland är en starkare militär aktör än Georgien behöver inte belysas vidare.

I Kaukasus har Ryssland tidigare nyttjat militärt våld i det utdragna kriget i Tjetjenien vilket våren 2009 förklarades avslutat och vunnet. Den ryska krigsmakten har efter Sovjets kollaps lidit stort och inte varit förskonad från

---

⁶⁷ Goldman, 2008, s. 137

⁶⁸ Goldman, 2008, s. 179

⁶⁹ Goldman, 2008, s. 138

⁷⁰ Chufirin, 2001, s.19f

⁷¹ ICG-Europe Report nr 195, 2008, s.19f

⁷² Chufirin, 2001, s. 23

⁷³ Larsson (Lackmustestet), 2008, s. 127

allmänrådande korruption, kaos och ödesdiga nedskärningar. Ryssland har dock de senaste åren, med erfarenhet av Tjetjenienkriget, allt mer närmat sig en doktrin vilken bygger på att tillhandahålla styrkor av högra kvalitet för begränsade militära operationer⁷⁴. Putin, vilken delvis är initiativtagaren till den nya doktrindiskursen pekar särskilt på behovet att, med våld om nödvändigt, snabbt kunna agera för ryska intressen i det nära utlandet⁷⁵.

FOI-rapporten, ”Det kaukasiska lackmustestet”, vilken analyserar kriget i Georgien ur främst en operativ synvinkel redovisar en hög rysk generell militär förmåga att operera i främst sina direkta grannländer i syd och väst⁷⁶. Rapporten pekar förvisso också på ryska svårigheter i underhåll, teknik och disciplin, dock utan att detta hindrade Rysslands snabba seger mot Georgien. Förutom militär kapacitet visar Georgienkriget, enligt ovan nämnda rapport, att Ryssland oaktat förluster av både militär personal såväl som materiell inte räds nyttjandet av de väpnade styrkorna såsom ett politiskt instrument⁷⁷. Detta är möjligtvis redan belagt genom det utdragna kriget i Tjetjenien.

Sammantaget är det i bedömningen gjord av FOI och ICG, vid sidan om FHS:s mer abstrakta bedömning, stipulerat att Ryssland är den militärt starke aktören i sitt nära utland i allmänhet och i Kaukasus i synnerhet. Detta beror inte minst på NATO:s begränsade militära förmåga i regionen.

4.3.3 Funktioner för eskalationskontroll och isolering.

Kriget i Georgien var kort och intensivt, det spred sig varken till Azerbajdzan eller till något annat grannland, det fick inga märkbara känningar i Tjetjenien. Det märktes inte heller, eller framför allt inte, i Europa. Det förblev en konflikt mellan Ryssland och Georgien, David mot Goliat. Det är ett rimligt antagande att Ryssland inte önskade att interventionen och invasionen i Georgien skulle leda till en väpnad konfrontation med NATO eller EU. Man önskade hålla konflikten

---

⁷⁴ Federov, Nygren, 2003, s.110

⁷⁵ Federov, Nygren, 2003, s.111,38f

⁷⁶ Larsson (Lackmustestet), 2008, s. 40

⁷⁷ Larsson (Lackmustestet), 2008, s. 37

isolerad till Georgien vari man genomförde ett begränsat krig. Detta lyckades Ryssland med.

Ett av de Rysslands starkaste tvångsmedel heter Gazprom. Det till största del statligt ägda energibolaget Gazprom är nyckeln till det ryska ekonomiska uppsvinget från år 1999. Det dåvarande fatpriset på råolja var 10\$, år 2007 var priset ca: 800 % högre⁷⁸. Putin har gjort ett stort nummer av att förstatliga energiinfrastruktur och råvaruutvinningen. Rysk energiindustri är idag ett statligt medel och utgör en avgörande del av den ryska statens intäkter⁷⁹. Styrelsemedlemmar i företaget är inte sällan ministrar och höga tjänstemän i Kreml⁸⁰.

De centraleuropeiska länderna i allmänhet och Tyskland i synnerhet är särskilt beroende av i första hand rysk naturgas. Om de ryska leveranserna skulle upphöra skulle omställningsperioden till kol eller andra energikällor ta en oöverskådlig tid i anspråk till astronomiska kostnader, utan att ens uppfylla mer än det nödtorftigaste behovet⁸¹. Europa importerar gemensamt ca 40 % av sin naturgas från Ryssland. Jämförelsevis producerar USA 84 % av sin egen gas och är därför inte särskilt känslig för rysk samarbetsvilja på energifronten⁸².

Ryssland har sedan 1991 skurit av gasleveranserna till Europa och OSS vid 38 tillfällen. Tio av avbrotten kan räknas från 2006 och kännetecknas inte sällan av politisk karaktär. Det har funnits öppna politiska skäl till leveransstoppen till i alla fall Ukraina, Vitryssland, Estland och Litauen.⁸³

Vid sidan om gas och oljeexport investerar Gazprom, som i princip är den ryska staten, i andra europeiska energibolag och infrastruktur. Genom att äga infrastruktur kan Gazprom, alltså den ryska staten, även delvis styra vilka leverantörer som får agera på den europeiska marknaden. Försök har även gjorts att etablera sig på den kinesiska marknaden och köpa upp fält i Centralasien⁸⁴.

Europa och huvudaktörer i EU är således att betrakta som strategiskt beroende av goda relationer till Ryssland för sin energiförsörjning. Utan dessa

---

⁷⁸ Goldman, 2008, s. 171

⁷⁹ Goldman, 2008, s. 173

⁸⁰ Goldman, 2008, s. 195

⁸¹ Goldman, 2008, s. 178f

⁸² Goldman, 2008, s. 179

⁸³ Larsson (Energikontroll), 2008, s.47f

⁸⁴ Goldman, 2008, s. 169

goda relationer stannar industrier, raffinaderier, ekonomier och värmepannan i väljarnas källare⁸⁵.

4.4 Sammanfattning av empiri och utfall av nominella definitioner.

Fig. 1.	Georgien	Ryssland
1. Politiska mål och resurser inom storleksramarna för ursprungsplanen.	Ja.	Ja.
2. Storleken av de politiska målen.	Nationella, regionala*	Nationella, regionala, globala*
3. Positiva erfarenheter i linje med respektive ursprungsplanen.	Ja	Ja
4. Isolering av konflikten eftertraktad.	Ja	Ja
5. Eskalering av konflikten eftertraktad.	Nej	Nej
6. Faktisk förmåga till isolering.	Nej	Ja
7. Politiska mål och resurser inom ramarna för den faktiska konfliktstorleken och eskaleringen.	Nej	Ja
8. Faktisk förmåga till eskalationskontroll.	Nej.	Ja.
9. Krigsmål uppnådda.	Nej	Troligtvis**
10. Slutsats: Storlek på osäkerhetsmomentet (risktagandet).	Enormt	Relativt litet

*Notera de svårigheter som uppkommer vid bedömningen av politiska mål (se 2.2, 4.2.1 och 4.3.1).

**Det är svårt att belägga Rysslands framgång på hela skalan till det globala, detta förutsätter adekvat kunskap om målen.

⁸⁵ Larsson (Energikontroll), 2008, s.23

4.5 Analys

I detta avsnitt har jag för avsikt att applicera de analysvariabler som jag presenterar i kapitel tre och operationaliserar i kapitel fyra. Inledningsvis skall jag analysera storleken på de politiska målen i förhållande till medlen. Därefter skall jag visa på skillnaden i förmågan till isolering och eskalationskontroll. Slutligen skall jag visa på storleken av riskmomentet för respektive land. Det går utifrån mina variabler i fig.1 att isolera funktionerna isolering och eskalationskontroll såsom den stora skillnaden länderna emellan.

I redovisningen av utfallen av de nominella definitionerna i fig.1 kan ett system urskiljas. Ryssland och Georgien är lika i sin relativa förmåga till tvång mot sin *tänkta antagonist*, de kan båda tvinga sin motståndare till det politiska mål de önskar. Detta innebär för Georgiens del förmåga mot Sydossetien och för Rysslands del mot Georgien. De har båda avsatt resurser som är tillräckliga för att uppnå respektive lands mål, inte mer. Skillnaden ligger i att Georgiens mål och medel verkar i en mindre ekvation än Rysslands. Rysslands insats vägs utifrån den agenda som en stormakt har, Georgiens efter den lilla nationens. Det sker därför ett sammanbrott av den georgiska kalkylen när den ryska 58:e armén dundrar in i Sydossetien och Georgien. Därtill besitter Ryssland medel eller funktioner för att just begränsa konfliktens omfattning och intensitet varpå NATO:s förmåga inte kan räknas till Georgiens faktiska.

Den ryska aktionen sker alltså i relation till målen (vilka det nu månde vara) emedan Georgien tvingas genomföra ett krig långt utanför sitt mål (vilket det nu månde vara).

Båda länderna önskar begränsa antalet aktörer i konflikten till dem som ingått i dess egen mål/medelkalkyl. De önskar båda ha en insats vilken enbart har den kalkylerade häftigheten och de därpå följande förlusterna och konsekvenserna. Eftersom Ryssland är Georgien vida överlägsen rent militärt så är tröskeln för farlig lokal eskalering högre än för Georgien. Georgien kan inte "följa" Rysslands eskalation. Georgien har långt ifrån den ryska kapaciteten till massiva insatser med tunga vapen och truppslag. Men samma styrkeförhållanden skulle ha kunnat ha förväntas mellan Sydossetien och Georgien.

De två länderna skiljer sig således åt på tre punkter: (1) storleken på de politiska målen, (2) den faktiska förmågan till isolering av konflikten och (3) eskalationskontroll. Ryssland besitter alltså funktioner som Georgien saknar. Givetvis har Georgien trots sig inneha funktioner för isolering och eskalationskontroll men härvid misstagit sig, grovt.

I 4.2.3 visar jag på att dessa upplevda funktioner utgjordes av medlemskapet PFP och banden till EU. Dessa funktioner har man troligtvis trots fungera eftersom man tidigare använt militära medel mot utbrytarrepublikerna utan att Ryssland svarat med full kraft. Det är måhända resultatet av en strategisk ”felinläring” från Georgiens sida. Ryssland har vid 38 tillfällen stoppat gasen till Europa utan detta fått allvarliga konsekvenser. Dessa tillfällen utgör Rysslands strategiska lärdom och beprövning av tvångsmedel. Ur ett realistiskt makt-perspektiv är ekonomiska medel att jämställa med militära då det kommer till avskräckning och tvång, deras logik är inte annorlunda. Om ett land lyckas med sin avskräckning kommer andra aktörer att kräva en högre tröskel för att gå i polemik. Det är här som Georgien har felat i sin analys. Ty även om Georgien är strategiskt viktig för Väst är landets välmående och oavhängighet inte viktigare än fred och energiförsörjning i Väst.

De möjliga krigsutfallen vid ett begränsat krig kan utläsas i 3.1.1. I Georgiens fall innebär appliceringen av dessa en direkt motgång eller möjligtvis, med nöd och näppe, status quo (dvs. inget uppnående av målen). Det georgiska kriget är därför att betrakta som ett misslyckande eller ett irrationellt krig. Ryssland har däremot förhindrat Georgiens mål (oavsett vad detta mål egentligen var nationellt eller regionalt), och därför enligt ett Clausewitziskt nollsummespel gått vinnande ur striden.

5 Slutsats och diskussion

Jag har i min illustrerande fallstudie visat på de likheter och skillnader som finns mellan krigsfallen Georgien-Sydossetien och Ryssland/Sydossetien-Georgien. I detta sista kapitel har jag för avsikt att besvara mina tre frågeställningar. Detta ämnar jag göra i omvänd ordning, dvs. börja med fråga tre, i syfte att öka abstraktionsnivån på mina slutsatser allt eftersom. Efter besvarandet av fråga tre skall jag i avsnitt 5.1 redogöra för fråga två och därefter fråga ett.

1. Vilka nödvändiga *beståndsdelar* finns i en bedömning av ett krigs rationalitet?
2. Vad är den nödvändiga *förutsättningen* för en fungerande rationalitetsbedömning och ett rationellt begränsat krig?
3. På vilket sätt *skiljer sig de ryska strategiska förutsättningarna* från de georgiska inför deras respektive krig sommaren 2008?

5.1 Georgienkriget

Georgiens aktion sker till en större risk än den ryska. Det schematiska åskådliggörandet av skillnaderna mellan Ryssland och Georgiens strategiska förutsättningar visas i avsnitt 4.4, fig.1. Där Georgiens strategiska förutsättningar skiljer sig från Rysslands är vid funktionerna för isolering, eskalationskontroll samt kunskapen om antagonistens faktiska förmåga. Detta innebär för Georgien del Sydossetiens faktiska förmåga. Sydossetiens faktiska förmåga inkluderande Rysslands förmåga eftersom försvararen lyckades vidga antalet aktörer till sin fördel, och Georgien misslyckades med att isolera till sin fördel (se 3.1.1). Ryssland och Georgien har, som tidigare nämnt, båda två de militära tvångsmedel som krävs för att uppnå sina tänkta politiska mål. Ställda mot varandra är dock Rysslands medel förkrossande överlägsna.

Det georgiska kriget mot Sydossetien behöver inte vara ett irrationellt val, det blev det för att de georgiska funktionerna för isolering och eskalationskontroll

var för svaga eller missbedömda. *Det georgiska kriget blir ett irrationellt val eftersom konflikten inte kunde isoleras till aktörerna Georgien/Sydossetien. Kriget blir ett irrationellt val eftersom konflikten eskalerar i våldsamt till ett nyttjade av tunga vapensystem och massiva truppinsatser, något som Georgien inte hade kapacitet till.* Därför kan inte Georgien i sitt krig inte avskräcka med vapensystem som ligger utanför Sydossetien/Rysslands förmåga. Ryssland får själv bestämma eskalationsnivå i sitt krig.

Eftersom jag inte säkert kan säga vad Kremls eller Tbilisis mål var kan jag bara sluta mig till att Ryssland antagligen uppnått sina mål, eftersom de kunde påtvinga Georgien sin vilja. Georgien misslyckades med att påtvinga Sydossetien sin vilja. Men eftersom Ryssland är en global aktör kan man skäligen misstänka att även andra, regionala och globala mål funnits.

Empirin kan säga något om vilka funktioner, som i fallet Georgienkriget, visat sig fungera. Empirin visar också vilka funktioner som inte fungerat. Eftersom EU visat sådan återhållsamhet i sina reaktioner mot Ryssland kan man sluta sig till att Rysslands isolering mot EU fungerat väl. De medel för isolering som Ryssland här har att tillgå är främst det ekonomiska tvångsmedlet, energiexporten. Själva risken, eller idén, att Ryssland skulle ”släcka Europa” räcker för att ge handlingsfrihet i Georgien. Därtill finns den välkända rädslan för att ingå i polemik med en nation som innehar atomvapenkapacitet, vägen dit är lång. De georgiska banden till NATO och EU hade med säkerhet gjort sig mer märkbara om det hade varit Armenien som anfallit Georgien. Det är den stora tröskeln till en konflikt med Ryssland som verkar, inte avsaknad av vurm för Georgien. Fallet Georgien har på det viset ömmande likheter med Ungern 1956 och Afghanistan 1978.

Det är med säkerhet en viktig faktor i Rysslands eskalations- och isolationskalkyl att genomföra sitt krig under extremt kort tid, kriget varade i fem dagar. På detta vis hinner målen uppnås utan att man måste visa sig rigida inför kraven på eldupphör, detta styrker de facto isoleringsfunktionen eftersom EU:s strategiska bild av sig själva och Ryssland får en mindre törn.

5.2 Det rationella krigets förutsättningar och kalkyl.

Det rationella begränsade kriget är det krig vilket kan genomföras med liten risk för att kalkylen spricker. Enkelt uttryckt så måste kriget utspelas enligt krigets tänkta regler, det är som nämnt ovan, förutsägbarheten vilket gör att det överhuvudtaget går att göra rationalitetsbedömningar. Inför ett krig går det givetvis inte att förutsäga de friktioner, slumpens nyckfullheter eller den lilla människans agerande. Även om dessa ting kan spela avgörande roller. Men det finns på det strategiska planet ett normalbeteende.

Normalbeteendet, eller det *förväntade* beteendet, kan givetvis skilja sig från aktör till aktör. Att känna till dessa förmodade beteenden, och implementera dem i sin kalkyl är detsamma som att kunna utföra en precis rationalitetsbedömning. Det är troligt att Ryssland med sin långa historia av krig, makt, uppgång, nedgång, diplomati och stormaktspolitik har en enorm kapacitet att bedöma och förutsäga omvärldens reaktioner emedan Georgien med sin artonåriga historia kan förmodas ha en mindre sådan fallenhet, förmåga och praktisk institutionell kapacitet.

En rationalitetsbedömning måste därför innehålla trovärdiga och *bevisade* funktioner för isolering och eskalationskontroll, annars riskerar kriget att inblanda flera aktörer och kräva en sådan insats att kriget med facit i hand inte längre är önskvärt i relation till målens betydelse. Det rationella krigets kalkyl måste därför planeras på samma ”karta” som nyttjas av de aktörer man önskar isolera sig emot, deras mål måste vägas på samma guldväg. Okunskapen om denna kartas storlek och om den tredje partens mål och medel är osäkerhetsmomentet in persona. Bildligt kan det sägas att under det att de georgiska generalerna studerar kartor över bergspassen i Sydossetien så studerar deras ryska motsvarighet kartorna över Baltikum och Kaukasus och den norra hemisfären.

Det kan vidare inte vara något rationellt krig så länge osäkerhetsmomentets ”värsta scenario” innehåller ett utfall av ”direkt motgång” (se 3.1.1). Däremot kan ett krig vara ett alldeles ypperligt och rationellt val om osäkerhetsmomentet är litet och skalan rör sig mellan ”uppnående av de politiska målen” och ”status quo”. De nödvändiga beståndsdelarna i en rationalitetskalkyl inför ingående i ett begränsat krig är således:

1. En bedömning av att de egna målen kan uppnås med de tillgängliga medlen. De egna medlen måste vägas mot fiendens *faktiska* förmåga.
2. En bedömning av att tredje parts mål inte ligger i positiv relation till de kostnader med vilka de kan uppnås.
3. En bedömning av att man på intet vis berör en sådan fråga att motståndaren/tredje part omöjligen kan acceptera en förlust utifrån sin omvärldsanalys och tolkningsschema.
4. Att värsta-fall-scenariot inte innehåller ”direkt motgång”.
5. En beprövad metod för isolering och eskalationskontroll finns att nyttja.
6. En föreställning om att makt är relativt och fördelas enligt ett nollsummespel.
7. Summan av säkerhet med vilken punkt 1-6 beläggs ger storleken på osäkerhetsmomentet eller *risken*, desto mindre risk, desto större rationalitet ligger i valet krig.

5.3 Avslutande reflektioner

Den som ur liberal teori skulle försöka återskapa min studie skulle troligen få ett annat utfall. Den ryska energiexporten till Europa skulle kunna ses som ett sätt att knyta Ryssland *till* Europa. EU:s hela idé bygger på den liberala freden och sammanflätandet av ekonomier intill interdependens. Det är därför inte svårt att analysera EU:s strategiska diskurs och beteende ur ett liberalt perspektiv. Måhända är en intressant frågeställning vad som händer när en liberal strategisk analys ställs mot en realistisk strategisk analys. Vilken strategisk analys kommer ut ”on top”? Ett exempel: Om Ryssland har för avsikt att göra Europa, i så stor utsträckning som möjligt, beroende av rysk energi så är det europeiska, liberala, analysinstrumentet säkerligen något som faller Ryssland i smaken.

Det är troligen inte sista gången Ryssland spelar ut energikortet mot Väst. Det är svårt att veta om det är skrämmande eller glädjande att maktbalansen mellan Öst och Väst övergått till en *Mutually Assured Bancruptcy* istället för en *Mutually Assured Destruction*. Det är givetvis en ordlek, MAB är ingen uttalad doktrin. Men rent bildligt kan aktörerna sägas sitta med handen på gaskranen respektive pengakranen istället för med fingret på avtryckaren. Ett problem i en sådan balans finns dessvärre. Eftersom ”MAB” har visat sig vara ett eneggat svärd är det kanske i första hand skrämmande. Ryssland stänger stundom av gasen, utan

att MAB träder i kraft. Europa slutar inte köpa gas, häri kan kanske skillnaden mellan en liberal och en realistisk analys skönjas?

Jag vill å det starkaste understryka vikten av att använda samma variabler och förförståelse som den undersökta aktören. Den strategiska analysen får aldrig återspegla analytikerns fredlighet, erfarenhet, historia eller framtidstro, den måste avspegla undersökningsobjektets fredlighet, erfarenhet, historia och framtidstro. En strategisk analys måste vara ett fönster inte en spegel.

6 Referenser

- Andrén, Nils. 2002. *Säkerhetspolitik*. Stockholm, Nordstedts Juridik AB.
- Clausewitz, Carl von- Mårtensson, Hjalmar (översättning)- Böhme, Klaus-Richard (red.), Johansson, Alf W (red.). 2002. *Om kriget*. Stockholm, Bonnier Fakta Bokförlag AB.
- Chufrin, Gennady (red.).2001. *SIPRI- The security of the Caspian Sea region*. Oxford, Oxford university press.
- Esaiasson, Peter (red.).2004. *Metodpraktikan- Konsten att studera samhälle individ och marknad*. Stockholm. Nordstedts Juridik AB.
- Federov, Yuri (red.)- Nygren, Beril (red.). 2003. *Russian military reforms and Russia's new security management*. Försvarshögskolan. ACTA
- Goldman, Marshall. 2008. *Oilopoly- Putin, power and the rise of the new Russia*. Oxford. Oneworld publications.
- Gärtner, Heinz- Hyde-Price, Adrian- Reiter, Erich. 2001. *Europe's new security challenges*. Boulder. Lynne Rienner Publishers.
- International Crisis Group. 2008. *Russia vs. Georgia- the fallout*. Europe report nr. 195.
- Larsson, Robert L (red.). 2008. *Det kaukasiska lackmustestet- Konsekvenser och lärdomar av det rysk-georgiska kriget i augusti 2008*. FOI-R-2563-SE.
- Larsson, Robert L (red.). 2008. *Energikontroll- Kreml, Gazprom och rysk energipolitik*. FOI-R-2445-SE.
- Miller, Mark. E. 1982. *Soviet strategic power and doctrine- the quest for superiority*. Library of congress card nr: 82-71736.
- Sheehan, Michael. 2005. *International security- An analytical survey*. Boulder, Lynne Rienner Publishers inc.
- Strachan, Hew. 2008. *Strategy and the Limitation of War*. Survival, vol:50, nr:1.
- Teorell, Jan- Svensson, Torsten. 2007. *Att fråga och att svara- Samhällsvetenskaplig metod*. Ljubljana. Liber AB.
- Uppsala Conflict Data Base (UCDP). 090526. http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=61&regionSelect=9-Eastern_Europe#
- Wight, Martin. 2002. *Power politics*. London, Continuum
- Åkerman, Nordal, 1973. *Det begränsade kriget*. Stockholm, Tidens förlag.